Ч. 56 (12.422). Львів, четвер 13. березня 1930. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.

Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Четвертрічно	15·00 „
Піврічно	27·50 „
Річно	55·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Без „ясности розуму і тверезости погляду“.

II.

Найважнішою передумовою здорового колгоспного руху — міркує далі Сталін — є узглядиювання ріжноманітности господарських відносин у поодиноких районах і добровільність. Насувається тепер питання, чи реалізатори колективізації придержуються в практиці цих двох принципів. Щодо ріжноманітности умовин, то Сталін вже вище ствердив, що цей принцип знехтований у північних споживчих районах СРСР і в Туркестані. Щодо добровільности колективізаційного руху, то на це відповідає Сталін ось що: „Відомо, наприклад, що в ряді північних районів споживчої смуги, де сприятливі умови для негайної орґанізації колгоспів рівняючи менші, ніж у зернових районах, намагаються часто підмінити підготовну роботу для орґанізації колгоспів *чиновницьким декретуванням колгоспного руху, паперовими резолюціями про зростання колгоспів, орґанізацією паперових колгоспів, що їх насправді немає, але про їх істнування вже є куча самохвальних, чванливих резолюцій... Відомо, що в ряді районів Туркестану вже були спроби „наздогнати й випередити“ передові райони СРСР через загрози військової сили, через загрози позбавити поливної води* (в Туркестані є штучна каналізація — Ред.) *та промислових товарів цих селян, що не хочуть покищо йти до колгоспів*“. (Підкраслення наші. — Ред.).

Як бачимо, то Сталін найбільше боронить перед „чиновницьким“ насиллям сільських мешканців північних країв, тобто Московщини і країв таких „відсталих національностей“ як Туркестан, але за те ні словом не згадує про методи й засоби більшовицької колективізації в полудневих, збіжево-продукційних краях, серед яких на першому місці стоїть Україна.

З черги він переходить до засадничої оцінки колективізації з чисто господарського, комуністичного становища. Суть колективізації повинна — на його думку — під теперішню пору полягати не на орґанізації товариств спільної обрібки землі (бо це вже „пройдений етап“) і не на творенні сільсько-господарських комун (бо вони покищо є відокремленим явищем у сіл.-госп. житті), а на орґанізації „сільсько-господарських артілей“. Чому? Тому, що „в сільсько-господарській артілі усуспільнені основні засоби виробництва, переважно по зерновому господарстві: праця, землекористання, машини, робоча худоба, господарчі будівлі. У ній усуспільнюють: землі при садибі (дрібні городи, садки), житлові будівлі, певну частину молочної худоби, дрібну худобу, хатню птицю тощо. Артіль є основна ланка колгоспного руху тому, що вона найдоцільніша форма, щоби розвязати зернову проблему, а зернова проблема є основна ланка в системі всього сільського господарства, бо не розвязавши її не можна розвязати ні проблеми тваринництва, ні проблеми технічних і спеціяльних культур, що дають основну сировину для промисловости. Ось чому сільсько-господарська артіль є в даному моменті основна ланка в системі колгоспного руху“.

Наслідком такої великої ваги артілей, видали комуністи вже й зразковий статут для них. Про те Сталін пише теж у своїй статті та заповідає, що статут рівночасно друкується. Отже аж на другому році проводження в життя пятилітки в сільському господарстві додумалися комуністи й до злаждення статуту для артілей, тобто для артільної системи колективізації.

З черги стверджує Сталін, що в численних районах СРСР є вже спроби „вискочити за рямці артілі й перестрибнути одразу до сільсько-господарської комуни“. І хоч артілі ще не закріпили, то вже „усуспільнюють житлові будівлі, дрібну худобу, хатню птицю, при чому це усуспільнення перетворюють на паперово бюрократичне декретування, бо немає ще наявних умов, що роблять потрібним таке усуспільнення“. Сталін є проти таких метод „усуспільнювання“, бо вони „дратують“ селян і вигідні тільки для ворогів комунізму. А вже понижуючими є такі випадки, як той, де комуністичні „усуспільнювачі“ видали наказ „взяти на облік протягом трьох день усі голови хатньої птиці кожного господарства“, або іменувати „командирів“ для реєстрації всіх курей, качок, гусей і т. д. Сталін подає ще й кращі зразки „усуспільнювання“. Наприклад: у численних місцевостях колективізація починалась від „здіймання дзвонів“. Такі „сміхотворні“ спроби защеплювання колективізації могли вирости, на думку Сталіна, тільки „внаслідок того, що в деяких наших товаришів запаморочені голови від успіхів і вони втратили ясність розуму та тверезість погляду“.

Незважаючи на всі дотеперішні похибки й викривлювання колективізації, Сталін вірить, що комуністи переможуть усі труднощі та здійснять успішно намічену програму в ділянці сільського господарства. Цим він і кінчить свою статтю.

Про неї поговоримо обширніше ще в слідуючому числі.

За боротьбу з коршмами.

Варшава, 8. березня 1930.

Недавно оголошено в краєвій українській пресі — між іншими і в „Ділі“ — публичний зазив наших культурно-освітніх і гуманітарних установ, який підписали всі наші епископи з митрополитом Шептицьким на чолі, де звертаються до нашого громадянства, щоби воно дальше продовжувало бортьбу з алькоголізмом, що її ведеться у нас вже від кількох літ.

Вислiди цеї боротьби за прогібіцією майже ніякі і то не з нашої вини. В Польщі істнує пропротиалькоголевий закон під назвою закону про обмеження в продажі і спожитті алькоголевих напитків з 23. квітня 1920 (В. З. ч. 37, поз. 210) в тексті, що його усталено розпорядком міністра публичного здоровля з дня 10. квітня 1922 (В. З. ч. 35, поз. 299) і на його основі можна ввести цілковитий заказ продажі алькоголевих напитків в громадах шляхом всенароднього голосування (плебісциту), а навіть і в цілих повітах на основі ухвали повітової ради, коли більше як половоина громад запровадить у себе прогібіцію і коли населення тих громад творить більше як половину населення цілого повіту.

Видано також і виконавчий розпорядок міністра публичного здоровля (тепер воно не істнує, а його аґенди переняло міністерство внутрішніх справ) з 2. червня 1922 (В. З. ч. 51, поз. 462), але в практиці вони оба не богато помогли до введення прогібіції, а навіть за тихою згодою державних властей її на ділі спинили. Згаданий прогібіційний закон є типовим законом, писаним на колінї, як і неодин інший закон з перших літ істнування Польщі та виказує великі недостачі, головно відносно способу голосування і відкличного поступовання. Сам закон про це зовсім мовчить, а обовязуючий розпорядок в § 2 говорить тільки коротенько про оспорення плебісцитової ухвали, що вводить заборону продажі алькоголевих напитків, яку можна оспорити перед Найвищим Судом в такий самий спосіб як вибори до сойму. Державна адміністраційна влада не має ніякого законного впливу на переведення плебісциту; ані ніяких примусових засобів на виконання плебісцитової прогібіційної ухвали. Розпорядок говорить тільки про утворення при староствах і при воєвідських урядах окремих комісій до боротьби з алькоголізмом з представників уряду, самоврядування і суспільних протиалькоголевих організацій і надає їм доволі широкі управнення. Але в дійсности є так, що ті всі комісії є нечинні.

З постанов прогібіційного закону польське населення не скористало зовсім і з всіх польських громад тільки одна польська громада (оскільки не помиляюся — Прушків) у цілій Польщі ввела у себе заказ продажі алькоголевих напитків.

Інакше було у нас у Сх. Галичині. Тут протиалькоголевий рух прибрав у кількох останніх роках доволі широкі розміри й около стопятьдесять українських громад перевело у себе плебісцитові прогібіційні постанови. Найбільше таких випадків було в тернопільському воєвідстві. Але дійсну прогібіцію введено тільки у кільканацяти громадах. В 90 проц. плебісцитові прогібіційні ухвали остали на папері, бо староства брали в оборону шинкарів, а тернопільський воєвода видав навіть тайний обіжник до старостів, щоби вони звертали пильну увагу на протиалькоголевий рух, бо це є протидержавна акція з боку українців. Староство і поліційні постерунки пильно стежили за пропаґаторами прогібіції та всіми засобами перепинювали їх працю. А населення було безсильне, не маючи за собою точно означених правних норм.

Про те все знав я з особистої практики, бо нераз громади зверталися до мене за допомогою для введення в життя прогібіційної ухвали, якої і я, як правник, не міг їм дати і шинок в селі спокійно істнував собі дальше.

Треба було відповідної новелі до обовязуючого протиалькоголевого закону, яку з доручення Українського Соймового Клюбу я виготовив, умотивував і дня 28. лютого ц. р. Український Соймовий Клюб вніс її в соймі та її вже передано до соймової скарбової комісії. Тому, що зближається кінець соймової сесії, меритоничний розгляд проекту прийде доперва в слідуючій сесії.

Зміст проекту новелі, що складається з 14 обширних артикулів, слідуючий.

Ініціятива до протиалькогольного плебісциту може вийти від 1/10 части повнолітнього населення (як і досі), що є вписане в останніх соймових виборчих списках, або від громадської ради. Найпізніше до 4 тижнів громадський уряд мусить зарядити всенародне голосування — все в неділю, — що тріває від 12. год. впол. до 8. год. веч., а гром. уряд повідомляє про це староство. Громадська рада на протязі першого тижня по зложенні ініціятивного внеску або по відповідній ухвалі гром. ради, на окремому засіданні вибирає плебісцитову комісію, а та предсідника зпоміж членів громади і 4 членів зпоміж ради або зпоміж управнених до плебісциту, визначаючи зпоміж них заступника предсідника. Голосування відбувається білими картками, що їх вкладається при комісії в урядові коверти, заосмотрені громадською печаткою. На картці може бути тільки слово „так“, коли хтось голосує за прогібіцією, або слово „ні“, коли хтось є проти неї. Спосіб голосування, ведення протоколу і обчислення голосів є такий самий як при соймових виборах. Допускається також мужів довіря, найбільше по трьох з табору за і проти прогібіції.

Відпис протоколу голосування, підписаний

членами комісії, пересилає гром. уряд до трьох днів до старости разом з опечатаними картками голосування і оголошує рівночасно в громаді вислід плебісциту. Староство може заквестіонувати цей вислід на протязі одного місяця від дати голосування, але тільки тоді, коли нарушено постанови закону і виданого на його основі виконавчого розпорядку і коли це нарушення могло мати вплив на інший вислід плебісциту. Своє рішення мусить воно подати у згаданому речинци до відома гром. уряду разом з точними мотивами, про що знова гром. уряд повідомляє негайно місцевих громадян письменною оповісткою на льокалі і в льокалі гром. уряду. Від негативного рішення староства гром. уряд і кожний інтересований окремо може внести до 14 днів відклик до воєвідського уряду, що рішає остаточно на протязі трьох місяців від дати голосування і в цьому часі подає своє рішення з мотивами гром. урядові. Коли староство не дасть ніякої відповіди до одного місяця від дня плебісциту, або коли його відповідь буде позитивна, зглядно коли воєвідський уряд вирішить відклик позитивно (в користь плебісциту), тоді гром. уряд повідомляє про це до трьох днів скарбовий і акцизний уряди і уряд державних монополів. В тому самому часі оголошує прогібіційне рішення в громаді. Нема відклику, коли староство повідомить, що вислід плебісциту приймає до відома.

Прогібіція входить у життя з днем 1. січня слідуючого календарського року, коли плебісцитова ухвала сталася правосильною до 30. листопада, а коли доперва в груднї, то за рік від найближчого 1. січня.

Гром. уряд (гром. зверхність) мусить виконати прогібіційну ухвалу, а коли би цього не зробив, староство мусить наложити на опірних членів гром. уряду (зверхности) гривну в кводі 200 до 2000 зол. і само на їх кошт мусить тоді виконати прогібіційну ухвалу.

Належить ще згадати, що до плебісциту мають мати приноровлення постанови закону про охорону чистоти виборів, щоби запобігти всяким можливим надужиттям. Кошти плебісциту поносить громада. Прогібіції перед пяти роками, від коли вона увійшла в життя, не можна ухилити, а внесок на знесення мусить підписати 1/3 часть всіх управнених до голосування. Натомість на домагання 1/10 части управнених до голосування муситься повторити плебісцит, як що він випав негативно, але найскорше по році від останнього.

Це є зміст найважніших постанов зголошеного проекту новелї і мабуть не легкою буде справою її переперти в польських законодатних установах, хоч деякі вигляди на це таки є.

Я вважав за вказане подати до відома нашого громадянства згадану вище законодавчу ініціятиву Українського Соймового Клюбу на доказ, що і він у великій справі відродження шляхом протиалькоголевої акції стоїть по стороні тих наших громадянських кругів з епископатом включно, котрі нині ведуть цю акцію, що значно набрала би на розмаху і силі, коли би зголошений проект новелі став обовязуючим законом.

Пос. д-р Степан Баран.

Кабінет Тардіє.

Всемогучість парляменту. — Другий уряд Тардіє.

Париж, 8. березня 1930.

I.

Французьку конституцію ухвалювали в 1875 р. монархісти. Третя республика починала дуже несміливо свої перші кроки, а в парляменті монархістична більшість ухвалювала державі тільки поверховну републиканську форму, надіючись на близький поворот монархії. Звідси й походить короткість конституційного тексту та широко закроєні прероґативи французького президента републики. Та колеса історії пішли іншим шляхом. Несміливa на початку третя республика вкорінилася глибоко в житті французької нації, а побіда у світовій війні та відзискання території, яку втратила друга імперія, скріпила її авторитет. Републиканські президенти Франції ні разу не вживали своїх конституційних прероґатив, а ціле суспільне життя держави поплило зовсім іншим руслом від тих мрій-сподівань, які кількадесять літ тому снували французькі монархісти.

Остання кабінетова кріза у Франції дала нагоду до деяких рефлексій на тему всемогучости французького парляменту. Рефлексії такі появилися на сторінках париської преси.

Всевладність парляменту та практична неможливість його розвязання (ні один із президентів в історії третьої републики не скористав із свого права та не предложив сенатові проекту розвязання палати послів) доводить у громадському житті Франції до частих кабінетових кріз. У теперішній французькій палаті послів немає постійної більшости. Останні вибори, ведені під кличем національної унії для піддержки фінансової політики Поанкаре, принесли отсьому політичному бльокові виборчий успіх. Одначе на парляментарному терені мав Поанкаре багато труднощів від тих самих груп, які підчас виборів ішли під прапором національної унії; а бувало й таке, що його кабінет переходив тільки кількома голосами.

Гроза розвязання парляменту є одною із причин довгого істрування кожного уряду в Англії. Англійські партії воліють мати часами і не дуже милий собі кабінет, як наражуватись на нові вибори. Теперішній уряд Мекдональда завдячує саме отсій обставині не один уже свій успіх в англійській палаті послів. Та лишім Англію і її уряд, а вертаймо до Франції.

II.

„Другий кабінет Тардіє“ — коли навести слова енергійного президента французьких міністрів, що їх він кинув журналістам на їх запит, який саме буде його уряд — має проти себе виразно зарисовану ліву опозицію. Концентраційний кабінет, що його бажав створити Тардіє по упадку кабінету Шотана, був неможливий до зреалізування задля відмови радикалів-соціялістів.

Замітна річ у Франції — це поділ міністерства фінансів на дві части: на дійсне міністерство фінансів та на міністерство бюджету. Це останнє тепер в руках професора париського університету Жермена Мартена, відомого прихильника фінансової політики Поанкаре. Саме два роки тому проф. Жермен Мартен виголосив у Сорбоні цілу низку викладів, у яких дуже гостро критикував політику міністрів скарбу в часі інфляції — аж до приходу Поанкаре.

Перед урядом Тардіє надзвичайно важкі завдання: льондонська конференція, де французька теза стрічає великий опір Англії, Америки й Італії, женевські економічні наради, ратифікація пляну Йонґа та переговори з Німеччиною в справі округи Сари; а при тім обовязкове ухвалення палатою послів і соймом бюджету до кінця березня, щоб оминути т. зв. дванадцяту провізорію. Нема сумніву, що опозиція буде намагатися використати кожну нагоду, щоб повалити уряд.

Французькі журналісти твердять, що труднощі уряду на парляментарному терені починаються від першої його перемоги. А таку саме перемогу осягнув при останнім голосуванні Тардіє.

Д-р Ю. Студинський.

ГАВРИЇЛ КОСТЕЛЬНИК.

Через давню Угорщину.

2. Прикарпатська Русь.

Скільки разів — ще як студент — їхав я цим шляхом, що тепер перерізує вширш цілу Прикарпатську Русь! Тоді була це Мадярщина — „від віків і на віки“. Памятаю, як на мене скоса й згори споглядали місцеві уніятські священики, які — бувало — стрічалися зо мною у вагоні, коли я звірився їм: хто я, звідки, де... Бачванська дитина, до „Ґаліції“ на студії, в „Ґаліції“ хоче остати... Це їм не лізло в голову. Цеж зрада, нікчемність, божевільність! Я не дивувався їм — розумів їх. Авжеж і там на полудні, в Бачці, при боці Хорватії, ще й та наша руська генерація, котра попередила мою, була мадярофільською. Я мав двох вуйків, які покінчили хорватські середні школи, як і я, а всетаки були мадярофілями. Щойно в моїй ґенерації — тут і там—перемогла рішуча, ексклюзивна „слов'янська“ свідомість. Як це сталося, я сам не вмію того зааналізувати. Ми мали якесь окультистичне прочуття, що йдуть „словянські“ часи... Певне. Заважили на цьому якісь „імпондерабілія“, як звичайно при уформуванні свідомости. Може головною причиною було те, що попередня наша ґенерація більше орієнтувалася на королів, князів, графів, і та нація їм імпонувала, де находили повну міру здійснених тих своїх ідеалів. А ми, молодша генерація, орієнтувалися на нарід, на „природу“ — не на „царство“, а душа вже й півсвідомо поробила дальші консеквенції того нашого ідеалу.

Чорно мені було в душі завсіди, коли я переїзджав через „Горніцу“ (так ми, бачванці, називали вищішню Прикарпатську Русь). Нарід, мов та безмовна скотина посеред людей: полохливий, прибитий, убогий, несвідомий, опущений... „Нем ембер“ („не людина“).

А нині — я говорю з перспективи того, що за мадярів було — нині той нарід наче билина, що була притоптана, а випростувалась. Головне — сама назва краю „Прикарпатська Русь“. Це імпондерабіле, що в цілому краї кожному приступне, як воздух і соняшне світло, — і так само життєдайне. Назва краю, що вказує на **окремішню національність** його населення. „Магна карта лібертатум“! Це, а не інше, спасло Хорватів перед мадярами. Мадяри через усю історію аж до світової війни називали Хорватію — „Горваторсаґ“, зн. хорватська держава, хорватський край. Москалі, коли хотіли показати полякам, за що їх мають і яку їм будучність ладять, то Польщу називали „Привислянським краєм“. А поляки, знаючи, що роблять, систематично й уперто витискали старовинну назву наших земель „Русь“. Навіть таку, безпосередньо з нашою національністю незвязану назву, як Галичина, по світовій війні проскрибували, заступаючи її назвою „Малопольща“.

Так українці в Польщі опинилися без національної метрики, без шляхотського диплому. За одним замахом зроблено все й визначено директиву для відношення до національного життя й буття українського народу. Те, що усунено українські написи на залізничих стаціях і по містах на вивісках, то-що, це вже дальші консеквенції.

На Прикарпатській Руси від Скотарського (що напроти Лавочного) до Чопу (мадяр. Чап) всюди українські написи на першому місці. Що собі поляки думають, коли сюди переїзджають, не знаю. Але вони повинні би догадуватися, що діється в душі українцям, коли таке бачуть, і одно з другим порівнюють. У Мукачеві був я саме в суботу, чекав на поїзд до Галичини аж 14 годин. Там сама жидова. Місто, зрештою дуже гарне, над рікою, було цілком мертве. Жиди, що виходили з божниці, розмовляли між собою по мадярськи, лиш деколи жарґоном. Ну, й орієнтуйтеся в ситуації! Найбільше нещастя для українського народу, що „його“ міста — не його. А село що зробить?

По дорозі з залізниці тут і там видно дві церкви побіч себе. Одна стара — уніятська, друга (менша, деревляна) — православна. Це наслідки „свободи“ по світовій війні, а властиво наслідки релігійної трагедії нашого, й тут безталанного народу.

Ломляться схід і захід — всюди те саме, хоч і не всюди в однаковій формі. Придушена „східність“ виломлюється зпід латинізації хочби й дісунією... Велика пересторога й для наших відносин. Вправді на Прикарпатській Руси не так образова боротьба довела до революції в церкві, як національна, одначе на церковному підкладі. Нарід, в якому завсіди живе дух його предків, бачив, що уніятське духовенство було не тільки змадяризоване в цілости, але стало й офіціяльним середником мадяризації. А православне духовенство (румунське й сербське) власне охоронювало свій нарід перед мадяризацією. Отже виробився в народі погляд, що унія це „місток до винародовлення“ руського народу... А при такому погляді, коли настала „свобода“, катастрофа мусіла прийти.

Але доки мадярони були певні себе, здавалось їм, що їх лінія непомильно правильна.

„Цетерум цензео“: тримайся, духовенство, свого народу, а ти, уніє, свойого батьківського обряду, й ніколи не прогрішиш — не попадеш у лапку.

———

З Адвокатської Палати у Львові.

Вибір нової Управи.

В суботу 8. ц. м. відбулися річні Загальні Збори Палати Адвокатів у Львові, на яких вибрано нового президента Палати на місце помершого д-ра Михайла Грека і доповнено вибори до поодиноких влад сеї установи.

Отворив Збори віцепрезидент Палати д-р Зоммерштайн, що присвятив ширшу згадку помершому президентові і кільком помершим адвокатам. Після того президентом Палати вибрано д-ра Володимира Ґодоєвського, який заповів, що з цілою рішучістю виступить в обороні свободи переслідування адвокатів.

З черги доповнено вибори до Дисциплінарної Ради і комісій, при чому вибрано майже всіх дотеперішніх членів. З українців членом Дисциплінарної Ради (на 3 роки) став д-р Іван Кміцикевич. На екзаменаторів адвокатського іспиту вибрано з українців (на 1 рік): д-ра С. Евина, д-ра К. Левицького, д-ра А. Надрагу і д-ра В. Старосольського. У склад комісії ініціятиви з українців увійшли: д-р С. Евин і д-р В. Старосольський. Ревізійну комісію для адміністраційного фонду становлять: д-р С. Федак, д-р Боровец і д-р Вайсман. До ревіз. комісії для фонду допомог і для товариського фонду увійшли: д-р Ст. Шухевич, д-р Бріль і д-р Коренецький. Членами фонду вдів і сиріт ім. д-ра Камінського стали: д-р Е. Камінський (голова), д-р С. Федак, д-р Рот, д-р Росенкевич і д-р Штайнберґер.

За волю Індії.

В понеділок в англійськім парляменті почнуться наради про політичну ситуацію в Індії. Віцекороль Індії звернувся до Ґандія із письмом, в якім висловлює жаль, що акція Ґандія викликає нарушення публичного спокою і може спричинити горожанську війну.

Колективізація.

З Москви пишуть, що дотепер радянська влада сколективізувала 14 міліонів сільських господарств, а приготовлено до колективізації в цьому році ще 110.000 господарств.

Троцького не пускають до Еспанії.

„Н. Фр. Пресе" пише, що Троцький звернувся до еспанського уряду із просьбою дати йому дозвіл на побут в Еспанії в цілях лікування. Еспанський уряд відповів відмовно.

Напруження між Німеччиною і СРСР.

„Форвертс" пише, що німецький міністр закорд. справ Куртіюс мав із радянським послом у Берліні Крестинським розмову про комуністичну пропаганду в Німеччині. Куртіюс заявив, що німецький уряд не буде на далі робити ріжниці між комінтерном і радянським урядом і вважатиме радянську владу відповідальною за комуністичну аґітацію в Німеччині, та що ця аґітація викликає напруження між СРСР і німецькою републикою.

Крîваве свято в честь Масарика.

В місті Середі на Словаччині підчас свята з нагоди 80-літніх уродин президента Масарика комуністи влаштували демонстрацію, яка закінчилась кривавою бійкою з поліцією. Комуністи дали до поліції кілька сальв, на що поліція відповіла крісовим вогнем. На площі впало кількадесять ранених, а кількох лекше ранених забрали комуністи з собою, втікаючи за місто, де скрилися у лісах. Арештовано 14 осіб. Так само в Моравськім Шенберґу підчас свята Масарика комуністи мали з поліцією сутичку.

Бирд у Нов. Зеляндії.

Американська полярна експедиція під проводом капітана Бирда причалила 9. березня до одної з пристаней Нової Зеляндії. Сирени всіх кораблів у порті привитали Бирдові кораблі. Тисячі людей витали оваційно сміливих мандрівників.

Конференція Дербіні.

(Від нашого римського кореспондента.)

У великій просторій салі Борроміні, що її римський ґубернатор ласкаво віддав у тимчасове розпорядження церковної влади, відбулася друга цікава конференція епископа Дербіні, президента Східнього Понтифікального Інституту, присвячена антирелігійній боротьбі в СРСР. Цим разом референт, спираючись майже виключно на офіційних даних совітської преси, основно висвітлив всі ті методи богохульної політики большевицького уряду, що розвинулися з особливою силою підчас останніх Різдвяних Свят.

Головна мета антирелігійної кампанії, — казав доклaдчик — як це визнають відкрито в большевицькій пресі, полягає не лише поборювати релігію, але і втягати в лави активних ворогів всякої релігії всю молоду ґенерацію совітського союзу, робити із совітських громадян не мучеників, а ренеґатів, апостатів, завзятих пропаґандистів атеїзму і безвіря. Тому релігія, по суті, офіційно ніби не забороняється, але наскільки можливо осміюється, зневажається, змальовується в найбільш негідному світлі. Большевики намагаються всіма засобами довести народні маси до колективних актів богохульства, до палення ікон на величезних огнищах, до колективних прохань про закриття церков, до побиття і зганьблення осіб духовного стану на те, щоби створити для них нестерпні умови життя.

Релігію змальовують там як джерело всякого лиха, що може лише шкодити суспільности, і як знаряддя того персоніфікового зла, що прикривається іменням Бога, що є в дійсності лише примарою, створеною хитрощами буржуазних кляс. Ясно, що виходячи з такої основи і кермуючись відповідною програмою, большевицький уряд доходить до вершків відомих в історії зневаг людського і божеського права. Трапляються і масові розстріли селян лише за те, що вони, на знак своєї віри, носять хрести, вічим necпопадані npи- суди на повільну і страшну смерть на далеких Соловецьких островах, та на північній Сибірі, куди присуджених везуть у страшних умовах, за кратами, як диких звірів.

Еп. Дербіні, з незвичайно точною документацією кожного факту, описував антирелігійні маніфестації, уряджені большовиками підчас останніх Різдвяних Свят, описуя моделі тих машкар, що вживалися безбожниками для зганьблення релігійних почувань. На всіх присутніх найбільше вражіння зробив опис походу дітей, що ходили на Різдво весь день по всій Москві, оплюгавлюючи і ще гірш профануючи ікони та хрести.

Спинившись на тих нестерпних умовах, в яких опинилося духовенство, промовець не міг не відмітити факту чисельних випадків, що духовні зрікалися свого духовного стану, а навіть переходили в лави ворогів релігії. При цьому відзначив також ще чисельніші факти високого духовного героїзму і закінчив конференцію закликом: „Спаситель світа, спаси Росію".

Саля була вщерть набита народом. У перших лавах сиділи представники дипльоматичного корпусу, а серед них чотири кардинали.

Після цієї конференції прийде черга на інші. Покищо їхня мета — змалювати перед европейською опінією дійсний стан тої справи, про яку стільки гомонять володарі шестої частини земної кулі.

Евг. Онацький.

На живий театр.

Акція станиславівського жіноцтва.

Наш театр перебуває тепер тяжку крізу.

Не під артистичним оглядом, бо де є такі артистичні сили, як Кривіцька, Ґоліцинська, Ленська, Костів, Совачева і інші, де є такі мужеські сили, як Блавацький, Базилевич, Данчак, Боровик, Нікітин, Паздрій а декоративна частина в руках Боровика, там артистичний урівень театру стоїть дуже високо, як це признають також поляки і жиди.

Але під фінансовим оглядом наш театр переходить тепер дуже тяжку крізу, що поставило його перед питанням: „бути або не бути". Давня це правда, що правдивий, високоартистичний театр не годен сам удержатись. Мистецтво розвивалось завсіди там, де були його великі меценати.

У нас нема таких меценатів, що могли би взяти на себе постійне субвенціонування театру.

Не вистарчає нині те, що захоплена правдивим мистецтвом станиславівська публика на кождій виставі битком заповнює театральну салю, не вистарчає і те, що й інші міста стужені за добрим театром, по своїх силах його піддержують.

Вичерпалась нині навіть щедра фінансова піддержка його директора п. К. Вишневського і театр наш опинився в дуже критичній ситуації.

Довги натисли його так, що без негайної допомоги мусить упасти. Ратуванням нашого театру занялось наше станиславівське жіноцтво.

На день 25-го лютня ц. року скликало воно анкету в театральній справі. Громадянство наше, що любить свій театр взяло в анкеті дуже численну участь. Велику салю „Української Бесіди" в Станиславові заповнено битком. Явилося понад 200 осіб.

Справу театральну зреферувала голова товариства Українських Жінок п. Софія Олесницька. Представивши критичне становище театру зазначила вона, що край не сміє дати театрові упасти, і скінчила заявою, що українське жіноцтво готове взяти на себе переведення акції постійним субвенціонованням нашого театру збірками в цілім краю своїми жіночими кружками.

По рефераті [illegible] театру докладних дат з стану театру [illegible] оживленій дискусії порішено зачати негайно і перевести в діло постійне субвенціонування театру жертвами цілої суспільности, а виконання цього дуже

важкого завдання поручено українському жіноцтву.

Після зборів присутні почали масово вписуватись у члени Кооперативи Українського Театру ім. І. Тобилевича, а крім цього за два дні станиславівське громадянство склало більш як 1000 зол. на покриття негайних потреб нашого театру. Еп. Хомишин зложив окремо 400 зол. на підмогу театрові.

Почин зроблений станиславівським жіноцтвом є першим справжнім відгуком на поклик: допомогти живому театрові. За прикладом станиславівського жіноцтва могли би піти наші деякі інституції і заможніші громадяни, складаючи що місяця даток на підмогу для нашого театру.

Ю. Е. О.

Відложення кольонізаційних проєктів.

(ік) Сьогодня передполуднем відбулося чергове засідання комісії земельних реформ, цим разом під проводом пос. Плюти (Стр. Хл.) На порядку дня було третє читання двох перших кольонізаційних проєктів про надання землі польським жовнірам на Виленщині. Після реферату пос. Пагрудзінського (ББ.) пос. Яреміч знову заложив рішучий протест проти проєкту, який зміряє до поширення військової кольонізації коштом білоруських земель за гроші державного скарбу. Представник мін-ства земельних реформ д-р Пйотровський завзято боронив проєкту доказуючи його негайність. Опісля забрав слово пос. *д-р Баран*, який підтримав становище пос. Яреміча і зголосив такий формальний внесок: відкласти дальшу дискусію над точкою нинішнього денного порядку і візвати мін-ство зем. реформ, щоби воно предложило точний цифровий матеріял відносно запасу землі, який має бути наданий польським воєнним інвалідам і бувш. польським жовнірам, докладне число закваліфікованих рефлектантів на наділ землі і докладні цифрові дані на скілько буде державний скарб обтяжений виконанням цього закону. При голосуванню внесок пос. д-ра Барана дістав 14 голосів проти 11 гол. За українським внеском голосували 2 українці, 1 білорусин і польська лівиця, проти ББ., ендеція і центр. Таким робом кольонізаційні закони відложено на неозначений час. З цього приводу посли з ББ. і ендеції висловлювали в кульоарах сойму голосно своє негодування.

За спутання меншин підчас війни.

(ік) В конституційній комісії йшла дебата над управненнями президента, при чому довші спори викликало питання найвищого командування підчас війни і евентуальне істнування толі законодатних палат. Пос. Комарніцький (енд.) виступив з проєктом, щоби у воєнному часі сойм був нечинний, а зате урядувала комісія вибрана більшістю сойму, в якій в той спосіб були би відсутні всі ті парляментарні групи, які займають антидержавне становище і яких діяльність та промови могли би бути шкідливі. Комісія така була би вибирана звичайною більшістю і тому легко можна би підчас війни позбутися небажаних елементів, тому, що в часі війни не може бути місця на жадну толеранцію. Проти такого становища виступив пос. Мацкевич, який звернув увагу, що свідоме усування меншостей від державних справ у найкритичніших хвилинах для держави, ситуацію ще погіршує, бо на самому вступі війни починається внутрішню війну через демонстрацію проти одної частини населення держави. На те пос. Комарніцький обурився, що може ще комуністів впровадити до комісії. Пос. Мацкевич не виключає навіть можливости, що підчас війни і серед польських комуністів можуть знайтися одиниці, які будуть захоплені патріотизмом.

Вірно піддача заява німецького посла.

(ік) На сьогоднишній конституційній комісії забрав м. ін. слово пос. Віль (Нім. Кл.), який заявив буквально таке: „Кажеться про вороже відношення меншин до польської держави. Я є вдячний п. Мацкевичеві, що став в обороні національних меншин. П. Комарніцький сказав, що може вибухнути війна, в якій одна відома меншина знайдеться в скрутнім положенню. Коли би вибухла та війна, в якій отся меншина була би особливо в трудному положенню, то в більшости поставить вона свій обовязок супроти держави вище від приналежности до свого народу. Вона піде з запалом в серцю і не зрадить свого обовязку супроти держави". Цю заяву комісія вустріла голосними оплесками. Її вважають в соймових кульоарах сензацією дня.

Велика промова сен. Децикевича.

(ік) Сен. Децикевич виголосив у сенаті при бюджеті мін-стра внутр. справ велику промову, яка була одною з найкращих промов в цьогорічній бюджетовій сесії. Відзначалася вона надзвичайно культурним і спокійним стилем при багатому змісті і гострій критиці національної політики уряду. Промову сен. Децикевича з великим зацікавленням вислухав сенат і кількох міністрів з п. Бартелем і мін. Юзефським на чолі. Коротенький зміст промови такий: Коли хто небудь з українських послів або сенаторів говорить про самоволю і зловживання адміністраційної влади, то отримує одну з двох стереотипових відповідей, залежно від способу, в якому було сформуловане обвинувачення. Коли посол чи сенатор говорив про загальне зловживання, то уряд відмовляється слухати загальних уваг і жадає конкретних фактів. Коли подається конкретні факти, то тоді приходить відповідь, що подібних випадків не належить узагальнювати. Третя можливість це брак всякої відповіди і це трафляється найчастіше. Дальше промовець звертає увагу на характеристичне легковаження українських голосів і збування їх кпинами про „руську" конвлх. Навіть факт, що від довшого часу на зловживання жаліються горожани не другої чи третьої кляси, але також поляки, не впливає на зміну судів про наші обвинувачення. Справедливо сказав один француський фільософ, що кожна людина має досить богато здоровля, щоби стерпіти біль голови другої людини. Не знаю, що сталося би, колиб уряд почав нагаз приноровлювати до українців систему прихильности і справедливости і коли робив би з Польщі другу Швайцарію або пішов слідами Англії у відношенню до бурів, коли певна є річ, що система репресій не доведе до нічого. Опісля промовець переходить, що це таке репресії і на чому полягає їх система у відношенні до українців. Після того піддає аналізі відому ендецько-урядову тезу про необхідність льояльности з боку українців. Аналізує поняття вірности чи льояльности і що значить, коли воно спирається на почуванню чи на розумі. Цитує знову максиму про спільноту спогадів і спільноту надій і виясняє на скілько можна цю максиму приноровити у відношенні до поляків і українців. Польська політика оперує анахронічною ментальністю. Сьогодня поляки також жаліються, що не все йде в Польщі, як вони бажали би. Промовець наводить слова одного горячого патріота, свого знайомого, що він тужить за цею Польщею в кайданах. Однак поляки можуть потішатися надіями, їх лучать спільні спогади і спільні надії, зате українці мають лише гірке почування, бо втратили здобутки довгих кількадесяти літ впертої боротьби. Наприкінці промовець наводить заґарантовані конституцією і в польських законах права для українців і пригадує конкретні міжнародні зобовязання. Уряд вважає нині ці закони клаптиком паперу, бо програмою уряду є асиміляція українського населення, а льогічно асиміляції перешкаджає, що боронитьcя національність як така. Уряд є доброї думки, бо є пересвідчений, що асиміляція піде гладко, що на „східних кресах" є слідна стабілізація життя, температура національних зударів спадає і уряд гордиться своїм поступом. Промовець перестерігає міністра внутр. справ перед оманом і розчаруванням.

Промова сен. Бараника.

При мін-стві почт і телеґрафів промовляв сен. Бараник. Жалівся на покривдження українців у львівській дирекції. (Промову подамо завтра.)

Промова сен. Кузьмина.

При бюджеті мін-ства торговлі і промислу коротку промову виголосив сен. Кузьмин, кажучи про декрет з 7. VI. 1927. про звільнення від промислових податків дрібно-зарібкового кустарного промислу, виконуваного при помочі осіб одної родини або домашньої служби, промовець наводить цілу силу конкретних прикладів на непошанування цього декрету, шиканування і унеможливлювання сільського хатнього промислу. Веселість викликує наведення промовцем прикладу з кооперативою „Згода" в селі Вертелка, зборівського повіту, якій воєвідський уряд в Тернополі відмовив дозволу на продаж фляшкового пива, з тої самої причини, з якої дозволив вести продаж пива одному полякові. Промовець запитує, в який спосіб можна жадати від населення пошанування до властей, коли населення раз враз стрічається з такими яскравими доказами нешанування законів з боку самої влади.

Райхстаґ приняв ліквідаційний договір із Польщею.

Дня 11. березня на пленумі райхстаґу приняли ліквідаційний договір із Польщею у II. читанні 224 голосами проти 207; від голосування здержалося 30. У Варшаву вернув пос. Раушер, який має повновласти для підписання торг. договору з Польщею. Договір підпишуть у четвер. Договір обовязуватиме рік, а може бути автоматично продовжений або виповіджений після 9 місяців на дальший рік. Після підписання нім. посольство у Варшаві піднесуть до степені амбасади

Д-р Лютер президентом Нім. Банку.

Дня 10. березня на засіданні ген. ради Німецького Банку вибрали президентом банку одноголосно бувш. канцлера та бувш. міністра фінансів д-ра Лютера. Лютер брав участь як представник Німеччини на льондонській конференції в 1924 р., на якій приняли Дозів плян. У 1925 і 1926 р. був головою нім. делегації на конференціях у Льокарні та Женеві. Тепер був бурмістром міста Есен.

Велитенський процес у Харкові.

Пат повідомляє з Москви, що в Харкові почався процес за приналежність до „Союзу визволення України". Перед трибуналом стануло 45 українців. Після полагоди правних формальностей трибунал приступив до відчитування акту обвинувачення. Розправі прислухується консулярний корпус у повному складі.

Петкевича не допустили до стартів в Америці.

Пат повідомляє з Ню-Йорку, що американський Легкоатлетичний Союз скреслив Петкевича із листи дальших стартів у Зл. Державах наслідком радіотелеграми голови Міжнародного Легкоатлетичного Союзу, Едстрема. Так представник польського спорту не виступить на змаганнях „Лицарів Колюмба". Пат не подає з якої причини скреслили Петкевича з листи стартів.

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич, вул. Вінцентого** Поля ч. 1. (бічна Зеленої), Тел. 5960. 238 49—1

— **Голодівка політичних вязнів у Коломиї.** В понеділок 10. III. оголосили всі політичні вязні в коломийській тюрмі голодівку з причини невиносимих відносин в тюрмі та безконечного продовжування слідства й недоручення вязням в законнім речинці актів обвинувачення. Голодує 16 політичних вязнів, між іншими: сел. Суморук Іван, Винничуки Гриць і Дмитро, Голуб Іван, Остафійчук Петро, Совчук Гриць і інші. Всі ті вязні арештовані під замітом злочину держ. зради з § 58 і 65.

— **Наче для Зиза.** З Тернополя пишуть нам: Ві второк 4. ц. м. трійця маґістратських достойників в Тернополі, а саме бурмістр д-р Влодімеж Ленкевич (санаційний поляк), віцебурмістр д-р Ісаак Вайсніхт (т. зв. маґістратський жид) і платний асесор д-р Степан Брикович (чоловий кандидат української соціялістично-радикальної партії при останніх виборах до сенату на тернопільське воєвідство), — відвідуючи тернопільського воєводу п. Казимира Мошинського з нагоди його імянин, зложили йому побажання не тільки особистих успіхів, але й успіхів в його державній праці в характері польського воєводи. Ця наскрізь політична маніфестація, в якій як актори виступали згідно і солідарно польський санаційний карієрович, маґістратський жид і український „безпартійний" нині соціяліст-радикал, зробила в Тернополі очевидне враження, головно тому, що у цій політичній маніфестації з безсумнівним польським державним характером взяв зовсім свідомо участь недавній ще член центральної управи УСРП і недавній ще її провідник на Поділлі. В українських кругах в Тернополі говорять, що меценас д-р Брикович не тільки пішов вповні слідами свого попередника в асесорстві пок. д-ра Чикалюка, але що вже не дуже богато бракує, щоби дійшов там, куди давно вже докотився його політичний учитель з молодечих літ в Тернополі і довголітній лідер радикалів — д-р Северин Данилович. Шкода, що нема фотографічної знимки цеї цікавої чолобитні. Не треба і згадувати, як українське громадянство дивиться на останній поступок д-ра Бриковича, про що він сам наглядно особисто переконався на одних сходинах в Тернополі в суботу 8. ц. м.

— **104 людей згинуло в кіні, 108 ранених.** У місцевости Шінкаі (півд. Корея) вибухла пожежа в кінематографі на святочнім представленні. 104 людей згинуло, 108 є ранених. Жертвою впали переважно моряки та члени їх родин.

— **Ріжні вісти.** У варшавській реставрації „Бомка Окоцімська" гості так підхмелили собі, що вертаючи до дому почали бійку, в якій згинув Володислав Квецень і Герман Шичковський. — У Варшаві засуджено учителя Трибусевича на 5 літ вязниці за вбивство інспектора Петра Стадника на тлі заздрости за свою жінку, до якої залицявся цей інспектор. — Рільничий Союз в Голяндії ухвалив бойкот російських продуктів, тому, що СРСР продаючи за кордоном свої вироби, уживає гроші на кому-

вістичну прапаганду. — В копальні вугілля в Марціенелі у Бельгії була пожежа, в якій згинуло 12 осіб. — В Дальмації біля Макрополя священик Людвик Марян відкрив останки двох римських міст із 4. століття перед Христом. — На болгарсько-грецькім кордоні біля Комотіни болгарська прикордонна сторожа стріляла до грецької сторожі і поранила кілька осіб. — Президент ЧСР Масарик за порадою лікарів виїжджає до французької Рівієри для лікування.

— Мокрі і сухі у Вашингтоні. На горі Капітолю (в Конгресі) у Вашингтоні війна „мокрих“ і „сухих“ не вгаває. Тепер посол Даер з Мизури, республиканець, виступив в обороні пива. Він домагається зміни закону Волстеда (до 18. додатку до конституції про прогібіцію) в такий спосіб, щоби признано пиво, яке містить до 2.75 проц. алькоголю, невпиваючим. Посол Даер був уже із своїм проєктом в президента Гувера, а тепер хоче справу розвинути в палаті послів Конгресу. Він належить до судейської комісії палати послів і там хоче розвести дискусію над цею справою. Він власне пропонує, щоби на комісію прийшов цілий комітет для розсліду злочинности під проводом Викершема і сказав свою думку про його плян за 2.75-процентове пиво. Іншу боротьбу зачали „сухі“. Іменно так звана Протисалунова Ліга противиться, аби поновно іменовано полковника Артура Ф. Форана контрольором мита в пристані Ню Иорку. Ліґа каже, що він оберігає „сухі“ закони не досить різко. На те Форан відповідає, що Ліґа складається з протестантів-баптистів і виступає проти нього не ради законів а через те, що він католик. В обороні Форана стали деякі сенатори і посли. В сенаті сенатор Брукгарт з Айови, прочитав лист з Ню Иорку, в якому автор пише, що в тамошньому Сенчурі Клобі при 43-ій улиці шинкують горівку як за давніх добрих часів. До цього сенатор Тайдинґс з Мериленд додав, що нічого дивного, бо в кождому більшому місті в Америці є 10 до 50 таких клюбів. Знову сенатор Ковпленд з Ню Иорку, заявив, що він подасть докази, що не тільки кождий громадянин в стейті Ню Иорк, який пив алькоголь тому 10 літ, пє так само і тепер, але що тепер люди запиваються далеко більше. Вкінці ще докинув до дискусії увагу, що торік арештовано в 450 містах в Америці 700.000 пяниць. А до цього, казав, не вчислено Дітройту, де відновять пяних домів.

— Особисті вісти. В дні 6. ц. м. осягнув д-р Юрій Студинський державний докторат права в париському университеті по прилюдній обороні своєї друкованої праці „Земельна проблема на Україні“ (Le probléme agraire en Ukraine).

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 11. березня ц. р. і за масло експортове солене й несолене пріма по 5·30 зол. за кільограм; за літру молока 0·34 зол. за літру сметани 1·80 зол.; яйця копа 5·20 зол.

„Ukrajina“.

Український часопис у чеській мові.

Під заголовком „Ukrajina“ почав виходити у Празі з днем 26. лютого 1930 р. тижневик у чеській мові. Часопис виходить що середи. Річна передплата 26 ч. к., за пів року 13 ч. к.; за кордоном річно 52 ч. к., півріно 26 ч. к. Редакція й адміністрація: Praha — Žižkov, Břetislavova ul. č. 27. Власник і видавець часопису Л. Грушецький, відповідальна редакторка: Анна Стольцова.

На зміст 1. числа складаються: Від редакції. Більшовицьке кольонізаційне грабіжництво й держ. капіталізм на Україні. Положення українців у польській державі. Велитенський процес проти української інтелігенції. Крах пятилітки. 12-і роковини української незалежности та зєдинення (фейлєтон сен. Шелухина) „Успіхи“. Ціль усвячує засоби. 50-ліття українського часопису (про ювилей „Діла“). Українці в польській армії. Франц. славістичний місячник („Le monde Slave“) про українську справу. Робітники в фабриках СРСР з розмислом псують машини. Богато слів, мало праці (стаття з „Комсомолця України“ про неграмотність на Україні). Поганий стан залізного промислу України.

Зміст ч. 2.: Т. Ґ. Масарик і Україна. Чеські кольонії на Україні. 12-ті роковини української незалежности та зєдинення (докінчення фейлєтону С. П. Шелухина). Більшовицька Москва нищить українську культуру та науку, щоб заволодіти Україною. Польський учений про польонізацію (про статтю проф. Карла Ковінського в місячнику „Пшеґльонд Сполечни“). Переслідування української мови в Польщі. В нинішній Польщі — середньовіччя. Чистка радапарату.

В 1. числі „Ukrajin-и“ на 1-ій сторінці поданий великими буквами вимок із промови Фр. Волод. Ріґера в кромерижськім парляменті (24. лютого 1849 р.): „Вважаю русинів (українців) самостійним народом... Шануйте національні змагання того народу, досі переслідуваного і поляками і москалями, покликаного до самостійности“.

На памятник Вербицького.

Другий виказ жертв.

На будову памятника на могилі композитора о. Михайла Вербицького жертвували дальше в золотих: Болеслав Шулякевич, Сянік 5, гр.-кат. парох. уряд, Семигинів п. Любинці 2, Нар. Дім, Яворів 5, Стефа Крижановська, Станиславів 3, М. Бараник, Коломия 2, д-р В. Ільницький, Дрогобич 5, о. Михайло Годовей, Лоситець п. Турка 5, д-р Маркіян Терлецький, Станиславів 2, проф. Ів. Марцияк, Самбір 3, дир. Володислав Кульчицький, Угерсько 1, читальня „Просвіти“, Угерсько 5, Михайло Іваненко, Дрогобич 2, о. Ст. Вілинський, Самбір 2, о. В. Петрик, Бабина п. Калуш 2·50, Дмитро Маркус, Кудин п. Стрий 2, Юліян Максимик, Підгородище п. Бібрка 5, о. Василь Ошипко, Берщовичі 2, Марійка Кічура, Тухля п. Мшан Новий 2, д-р Мих. Фільц, Яворів 1, о. Володимир Вербенець, Береги Долішні п. Устрики Дол. 1, д-р А. Горбачевський, Чортків 10, проф. Степан Бобеляк, Перемишль 3, о. Лев Янович, Жупане п. Лавочне 3, о. Степан Онишкевич, Куплович 5, о. Петро Гела, Лукавиця Вижна п. Стрий 2·30, о. Андрій Антонів, Нагачів 1, о. Лев Юрчинський, Доброміряа п. Збараж 2·5, о. Ол. Гадзевич, Дрогобич 2, Микола Угрин, Городенка збірка 12, Петро Василишин, Чортків 5, о. Маркевич, Тисьменичани (збірка) 8·60, д-р Дм. Бобанич, Сколе 5, Е. Кузичівна, Бельно пов. Кельце 10.

Комітет будови згаданого памятника складає всім жертводавцям щиру подяку. Дальші жертви просимо слати на адресу: Краєве Т-во Кредитове, Львів, вул. Домініканська 11, на вкладкову книжечку ч. 2050.

З судової салі.

Пятий день розправи проти майора Рильського в суді в Перемишлі.

Пятого дня розправи продовжувалось переслухання управит. дібр у Пітричах, Ростоцького. Між його зізнаннями в Золочеві і зізнаннями в Перемишлі є великі протиріччя і свідок признається саме, що підчас переслухання в Золочеві він зізнавав неправду, бо боявся втратити в майора посаду і мав страх перед помстою Рильського, тому представляв справу так, що майорова Рильська сама поповнила самовбивство, а не чоловік убив її.

Предсідник трибуналу прочитав 2 листи Ростоцького до майора Рильського, в яких теперішній свідок грозить Рильському, що виявить його тайну вбивства жінки, як що майор не дасть йому нагороди за мовчанку. Виявилось також, що свідок Ростоцький говорив свідкові Ґриндзюкові: „майор винуватий за смерть жінки“. Очевидно, оборона використовує цей факт, що свідок Ростоцький говорив у Золочеві неправду і оборонець д-р Ляндав намагається ослабити вартість зізнань цього свідка, доказуючи, що „Ростоцький брехав раз для куска хліба, то може тепер брехати для більшого куска хліба“, чим хоче викликати враження, що свідок підкуплений противниками майора.

Свідок Юлія Мордова і свідок Максим Ґавер та Федак не виявили нічого замітного. Дотеперішній перебіг розправи всеж дав вислід дуже некорисний для майора Рильського і виявив, що обвинувачений як тип був завжди здібний до безоглядности супроти осіб йому не милих. Між іншим виявилось, що підчас польсько-української війни, майор Рильський був жорстоким для полонених українців.

Кат своєї жінки перед судом.

В листопаді минулого року преса писала про Михайла Стололку з Артишорова, пов. Городок Ягайлонський, з тої нагоди, що цей молодий господар повісив свою жінку, яку на щастя урятували сусіди. Дня 10. березня Михайло Столодка станув перед судом присяглих у Львові. Акт обвинувачення говорить, що дня 11. листопада 1929, Михайло Столодка спав зі своєю жінкою в стодолі на сіні і коли жінка заснула, він накинув їй на шию мотуз і повісив її на бантині, хоч жінка збудившись, благала його дарувати їй життя. На всі просьби жінки, чоловік відповідав: „Нічого тобі не дарую“. Крик жінки почули сусіди Іван Чорний і Степан Бурда, які зайшли до стодоли і врізавши скоро мотуз, привернули молоду Софію до життя і віддали цю справу до поліції. Михайло Стодолка, довідавшись, що жінка урятована, викинув сусідів із хати і на колінах благав, щоби Софія сказала на поліції, що вона сама хотіла повіситись. Жінка не вислухала просьби чоловіка, хоч він грозив, що її убє, як верне з вязниці. І ось тепер ця справа опинилась перед судом. Зі слідства виходить, що обвинувачений Михайло Стодолко хотів повісити жінку тому, щоби стати власником її 4 моргів землі й оженитись з багатшою, другою дівчиною.

Обвинувачений не признається до вини і каже, що не знає, хто повісив його жінку. Софія Стололкова зізнає, що чоловік бив її часто, а критичної ночі спав з нею на сіні, пестив, голубив і коли після подружих пестощів вона заснула, почула нагло, що чоловік накладає мотув на її шию і тягне на бантину, щоби повісити. Вона боронилась, але втратила притомність і далі не тямила що діється.

Тому, що оборонець д-р Шевчук не був обзнайомлений з актом обвинувачення, розправу відложено до пятниці 14. ц. м. і про дальший перебіг розправи напишемо.

Зі спортового життя.

Біг навпростець У. С. С. К.

Виділ УССК. подає до відома загалу українського студентства, що в дні 28. березня ц. р. відбудеться біг навпростець (3. км.) мущин за мандрівну нагороду Т-ва українських студентів ветеринарийної медицини „Ватра“. Нагороду дістане той український студент, записаний в однім з українських студентських товариств, що здобуде перше місце три роки під ряд, або пять літ загалом. Три перші змагуни дістануть також жетони.

Дописи.

ТОВЩІВ, ПОВ. ЛЬВІВ. (Відповідь на спростування о Слободяна). В „Ділі“ з 5. лютого 1930 (ч. 27) поміщено „Спростування“ яке не є згідне з правдою: 1) Пише о. Слободян, що неправдою є, начеб він мав що спільного з кацапською коршмою в Товщеві. Не так було поміщено в дописі (бо годі навіть нам подумати, щоб о. парох міг щонебудь мати спільного з... коршмою). Там писалося про те, що о. Слободян мовчанням одобрює зло, яке сіє коршма. 2) Неправдиве є те, що льокаль, як власність жінки о. Слободяна, є при головнім тракті, бо він віддалений від гостинця около 250 м., і то в місці, непригожому на таку ціль. 3) Спростовує о. Слободян, що хоч останній звичайно виходив з церкви, то не чув окликів „Проч з Україною“. О. парох! Ми не твердимо, що ви чули, натомісць твердимо, що це є правдиве, на що маємо багато свідків. Тому лише, що ви не чули, не можете цього заперечувати. 4) Заперечуєте, будьто неправдою є, що старший брат звертав вам увагу дня 12. І. на те, що москвофіли повилазили на хори, аби перешкодити хорові у відспіванні Служби Божої. О. Парох! Ви щось забуваєте, бо це є чиста правда, на що є свідки: а зрештою ви, отче, самі ще добре бачите, і на це не треба було вам звертати уваги, бо ви самі бачили, що хористи співали Службу Божу на середині церкви, щоб оминути авантури в храмі Божім. 5. Правдою є, що читальня Качковського відновлена за вашою допомогою, що ви брали активну участь в „собраніях“ і накликували у своїй промові, щоби „добре трималися“. 6) Правдою є, що якби не ви, то не булоб такої ненависти в селі, яка тепер є, а то тому, що коли в липні відспівано в церкві „Боже, вислухай благання“, то ви своїм криком підбадьорили москвофілів, які набрали більшої відваги і рішучости ставити більший опір тій пісні, ще більше всякій українській акції в селі. 7) Пишете, що дописувач під криптонімом „Просвітянин“, замісць у вільнім часі працювати в читальні серіозно над освітою меншого брата, ширить ненависть до вас свідомими сплетнями. Це твердження таксамо правдиве, як ваші попередні! Отче парох! Ми вашу роботу над освітою меншого брата бачили і якби так всі працювали, як ви, то вже давно наша нація сказала би собі: амінь. Ось один з фактів вашої праці: Тоді, як читальня „Просвіти“ влаштовувала перший концерт у Товщеві в честь Шашкевича, до нас приїхав старенький отець Мійський аж з третього села, а ви, отче, не були ласкаві прибути, хоч вище згаданий священик заїхав був до вас ще перед концертом. Зрештою ще й інші факти маємо, які помістимо тоді, як буде вимагати конечна потреба. — Товщів, 18. II. 1930. *Іван Лешак, Иосиф Ганусик, Осип Крілишин.*

БЕРЕЖАНИ. *(Вислід клясифікацій в тут. гимназії.)* Перед кількома днями прочитав я в „Ділі" (з 25. II. ц. р.) статтю п. Сірополка п. з. „У боротьбі зі шкільними самовбивствами". По прочитанні мимохіть пригадалася мені клясифікація по першому семестрі тутешньої гімназії, при якій, як відомо, істують ще утраквістичні відділи. Клясифікація в цілому заведенні, а зокрема в утраквістичних клясах, випала гірше всякого сподівання. Як не педагог, я далекий від критики педагогічних метод, та всеж самі цифри вказують, що щось воно не в порядку. В I-ій клясі на 23 учнів одержало небогато, лише 18, в IV-ій на 18 учнів — тільки 12 злу ноту і то з географії і природи. В інших відділах теж подібна клясифікація. Там пописувався учитель від греки. Заходить питання: хто винен, учень чи педагог? Тут або учні неспосібні, або педагоги не відповідають свому званню. Колись нас учили лише з книжки і „звідти доти" завдавали; нині вчать інакше, кажуть, що дитина має вже в школі всього навчитися. І справді таких предметів, як історія, природа чи географія повинен учень, слухаючи викладу, вже в часі науки навчитися. Коли-ж педагог сам не в силі зацікавити чи навчити, то в такім разі за щож випуватити ученика? Що воно так, а не інакше, вказує на це обставина, що в заведенні у інших професорів, з інших предметів, учні дають собі раду і справа не випала так фатально. В цьому випадку повинен був у першу чергу вглянути управитель гімназії. Такі педагогічні методи якраз деморалізують нищать молодь, а що більше: спричинюють такі обяви серед неї, як самовбивства. З такими обявами повинна боронитися не лише управа заведення, але й учительський збір, а також громадянство. На жаль, професорський збір свого не зробив, чому — не знаємо. Колись нашим професорам справді лише добро молоді лежало на серці. Були в Бережанах колись правдиві батьки-професори, як покійні о. шамбелян Сонєвицький, Пашинський, Бачинський, були поваги, що розуміли душу молоді, що вміли не одно дарувати, боронити й неодного навчити — це були батьки наші! А нині — краще й не згадуй! Коли-ж збір ради хліба чи чого там мовчить, то само громадянство повинно заняти становище в цій сумній справі. Так дальше не може і не сміє бути! Не можна дозволяти на такі експерименти над нашою дітворою. *Обсерватор.*

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Д-р М. Микитин: **Штука життя. Правила суспільного поведення. Львів, 1930. В-во „Русалка". Стор. 80. Форм. 16°.**

Т. Г. Масарик: **„Світова Революція" за війни й у війні 1914—1918. Спомини. Ч. І. Переклад з 11-го зміненого видання** *Миколи Сасевича.* **Видала: Видавнича Кооператива „Червона Калина" Львів, 1930. Друкарня ОО. Василіян у Жовкві. Видання на гарному папері, богато ілюстроване. Стор. 334. Формат великої вісімки.**

Василь Свистун: **„Нова хвиля червоного терору на Україні". Накладом Союзу українців-самостійників. Вінніпег, 1930. Друком „Українського Голосу".**

ЖУРНАЛИ:

„Літературно-Науковий Вістник". Річник XXIX. Т. CL. Книжка II. за лютий 1930. Зміст: Б. Лепкий: З різдвяних настроїв. Л. Ромен: *; О. Стефанович; ***; О. Т.: „На смерть Г. Чупринки; М. Рильський: ***; П. Марійчин: Мамин син; Кость Марків: Не стоя за життям; Д-р Ол. Бабій: Микола Євшан; М. Рильський: ***; Наталя Королева: Ге profundis seculorum; М. Рильський: Нові струни; Ген. М. О. Павленко: Спомини; М. Рильський: Сатирикові; д-р Лука Луців: Шість радянських повістей; О. Ольжич: ***; Характерник: Зброя Москви; Л. Мосендз: Mia Stella; Ев. Ю. Пеленський: Західно-українська етнографія; О. Ольжич: ***; Жорж Ферре: В англійськім коледжі; М. Рильський: ***; О. В.: На краєвім екрані; В. Щ.: Степова культура на Україні; Бібліографія; Нові книжки.**

„НИВА", часопис присвячений церковним і суспільним справам. Рік XXV. Ч. 2. За лютий 1930 р. Зміст: о. А. Радомський: Безсмертне діло; о. П. Хомин: Католицька Акція; о. д-р В. Масюх: Священик і маєтковий та дороговий податок; о. Е. Д.: Про наше матеріяльне забезпечення; о. А. Галандюк: Про методи науки релігії; о. І. Щербанюк: Дещо про навчання катехизму й біблії в церкві та школі; о. д-р Яр. Левицький: Ревіндикація церков; о. д-р Г. Костельник: Як нам вимовляти церковно-словянські слова?; о. П. Дзедзик: Орієнталія; З концертової салі; Всячина; Проповіди.

„УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО", орган „Взаїмної Помочі Українського Вчительства". Рік XVIII. Ч. 5. Львів, 1. березня 1930. Зміст: Шевченківські свята; Значіння шадничо-кредитових кооператив при окружних відділах; Справа зачислення літ служби урядовцям і учительству з українських часів; Доля укр. народн. вчителя в Рідній Школі в Канаді; Терпистим шляхом; Інтерпеляція; організаційні справи; Ювилейні свята; Важні сходини; Посмертна згадка; Додаток: Шлях виховання й навчання, місячний педагогічно методичний додаток до „Уч. Слова" Ч. 5. Рік IV. Львів, березень 1930.

„ЖИТТЯ І ЗНАННЯ", популярно-науковий, місячний журнал Т-ва „Просвіта". Рік III. Ч. 6. за березень 1930 р. Зміст: С. Русова: Сучасна мрія виховання; Ю. Крохмалюк: Тактика боєвих хемічних наступів; М. Королева: Лікарки та шептухи; Т. Фотинюк: Гесенська мушка — шкідник збіжа; Ів. Дицьо: Кара і карні теорії; М. Гаврусевич: Приправа щепків на омолодження садку; М. Литвицький: Два тижні на Чехословаччині; Г. Раевр: Вітаміни й авітамінози; І. Велигорський: Мова й правопис; С. Шах: Перша книжка „Просвіти"; А. Річинський: Єдність природи; Клещінець і тарро. За Г. Вагнером переказав М. Черкавський; Як говорять звірята. — Оголошення.

„Кооперативне молочарство", орган Краєвого Молочарського Союзу". Рік V. Ч. 3. Львів, субота, 1. березня 1930 р.

„Відродження", ілюстрований орган українського протиалькогольного і протинікотинового руху. Рік III. Ч. 2. Львів, 15 лютого 1930.

„Przegląd Społeczny", miesięcznik poświęcony zagadnieniom pracy społecznej i opieki nad dzieckiem. Rok IV. Nr. 2. Lwów, luty 1930.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Анна Софія Левинська, дочка совітника, пароха Болехова й бувшого гімн. проф. в Чернівцях, о. Атанасія і Богдани з Кисілевських, урядничка магістрату в Чернівцях, померла по довгій і тяжкій недузі в понеділок дня 10. III. 1930 р. Похорони відбудуться в середу дня 12. III. ц. р. пополудні в Чернівцях. В. Й П.! 1608 1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів. Ринок ч. 10.